

Toplumsal Kalkınma

Prof. Dr. Figen EREŞ

2. Baskı

Prof. Dr. Figen EREŞ

TOPLUMSAL KALKINMA

ISBN 978-625-7880-89-3

DOI 10.14527/ 9786257880893

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarına aittir.

© 2021, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayinevi**dir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır,indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

1. Baskı: Eylül 2020, Ankara

2. Baskı: Şubat 2021, Ankara

Yayın-Proje: Şehriban Türüldür
Dizgi-Grafik Tasarım: Müge Çetin
Kapak Tasarım: Pegem Akademi

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler - Ankara
Tel: (0312 341 36 67)

Yayıncı Sertifika No: 36306

Matbaa Sertifika No: 25931

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay / ANKARA

Yayınevi: 0312 430 67 50 - 430 67 51

Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08

Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60

İnternet: www.pegem.net

E-ileti: pegem@pegem.net

WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

"Bütün çiçekleri koparabilirsiniz ama baharın gelişini engelleyemezsiniz."

Pablo Neruda

ÖN SÖZ

Toplumsal kalkınma, toplumdaki her bireyin refahını arttırmakla ilgilidir. Böylece bireyler, tam potansiyellerine ulaşabilirler. Toplumsal kalkınma, insana yatırım yapmak demektir. Tüm insanların hayallerine güvenle ve onurlarıyla yolculuk edebilmeleri, bu yolculuktaki engellerin kaldırılmasını gerektirir. Her insan, büyüme, kendi bilgi ve becerilerini geliştirme; ailesine ve ülkesine anlamlı bir şekilde katkıda bulunma fırsatına sahip olmalıdır. İnsanlar, yaşam kalitelerini arttırmada, temel ihtiyaçlarının karşılanması ve başarılı olmaları için devletin desteğine ihtiyaç duyarlar. Ailelerin de bu başarıya katkısıyla birlikte bu destek, toplumun tamamına fayda sağlar.

Bir toplumun kalkınabilmesi için öncelikle kaliteli bir eğitim sistemine ihtiyaç vardır. Günümüzde kaliteli eğitim sistemlerine yapılan yatırım, bir toplum için uzun vadeli sosyal, kültürel ve ekonomik fayda sağlamaktadır. Eğitimin kalitesi ve düzeyi aynı zamanda bir toplumun demokratikleşmesiyle ilgilidir. Toplumsal kalkınmaya hangi boyutta bakarsak bakalım karşımıza çıkan üç temel kavram, eğitim, demokrasi ve ekonomidir. Bu kavramlar, birbiriyle yakın ilişkilidir. Toplumsal kalkınmanın gerçekleşmesinde bu üç kavramı işe koşacak olan ise kamunun yöneticisidir. Demokratik olmayan toplumlarda siyasi otoriteler, eğitim ve insan sermayesine yatırım yapmaktan yana değildirler. Çünkü kalkınma, demokratik kurumlar ve devletten hesap verebilirlik beklentisi olan eğitilmiş bir sınıfın ortaya çıkmasına neden olur.

Toplumsal kalkınmanın temel özelliği, hükümetlerin toplumdaki sorunları barışçıl bir şekilde yönetme kapasitesidir. Bu nedenle toplumsal kalkınma, yönetimin kalitesiyle ilgilidir. Yönetim, bir insan buluşu olup insanlar tarafından insanlar için tasarlanmıştır. Çocuklardan yetişkinlere; çalışanlardan patronlara, eğitimlilerden eğitimsizlere kadar bütün oyuncular insandır. Bu bağlamda yönetim, toplumu kalkındırma amacıyla birçok faaliyeti bütünleştirir. Yöneticinin, yönetim felsefesini başarıyla uygulayabilmesinin tek yolu ise insan felsefesini doğru kavramasıdır.

Kitabın yazarı olarak, toplumsal kalkınma alanyazınına katkıda bulunmak için bu kitabı yazdım. Kitap toplumsal kalkınmaya yönelik kavramsal bir çerçeve sunmaktadır. Kitabı yazmamdaki temel amacım, “toplumsal kalkınma” olgusunun, kamu yönetim sisteminin tüm alt sistemlerinde analiz edilmesine yardımcı olmaktır.

Dileğim ise toplumsal kalkınmaya yönelik tüm politikaların bu dünyaya barış getirmesidir.

Prof. Dr. Figen Ereş

ORCID No: 0000-0002-7095-4681

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	v
TOPLUMSAL KALKINMA KAVRAMINA GENEL BAKIŞ	1
KALKINMA.....	2
TOPLUMSAL KALKINMA.....	7
AZ GELİŞMİŞLİK.....	23
AZ GELİŞMİŞ ÜLKELERİN ÖZELLİKLERİ	27
KALKINMA KURAMLARI.....	35
EVRİMÇİ KURAMLAR.....	36
TOPLUMSAL KALKINMANIN DİĞER KURAMSAL TEMELLERİ	41
KALKINMA YAKLAŞIMLARI	47
REFAH YAKLAŞIMI.....	47
HAK TEMELLİ YAKLAŞIM (HAKLAR YAKLAŞIMI).....	48
TEMEL İHTİYAÇLAR YAKLAŞIMI	48
TOPLUMSAL KALKINMA YAKLAŞIMI	49
SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK YAKLAŞIMI.....	50
EKONOMİK KALKINMA	53
EKONOMİNİN TANIMI	53
EKONOMİK SİSTEMLER	53
EKONOMİK KALKINMANIN TANIMI VE NİTELİĞİ	56
GELİR EŞİTSİZLİĞİ	60
SOSYAL EKONOMİ	63
SİYASİ EKONOMİ	64
EĞİTİM VE EKONOMİK KALKINMA.....	66
SİYASİ KALKINMA	77
MODERNLEŞME OLARAK SİYASİ KALKINMA	79
KURUMSALLAŞMA OLARAK SİYASİ KALKINMA	82
SİYASİ AZGELİŞMİŞLİK.....	83
YOLSUZLUK	85
KAYIRMACILIK	88
KALKINMA VE TERÖR.....	95

DEMOKRASİ VE KALKINMA	99
DEMOKRASİ VE EĞİTİM	109
SOSYAL REFAH VE KALKINMA	113
SOSYAL REFAH YAKLAŞIMLARI	116
KÜLTÜR VE KALKINMA	121
TOPLUMSAL DEĞİŞME VE KALKINMA	129
KÜRESELLEŞME VE KALKINMA	133
KÜRESELLEŞMENİN ÖZELLİKLERİ.....	134
EĞİTİM VE KALKINMA	137
EĞİTİMDE EŞİTSİZLİK	141
BİLİŞSEL BECERİ	142
ENTELEKTÜEL SERMAYE	144
KALKINMA VE EĞİTİM POLİTİKASI.....	147
KADIN VE KALKINMA	151
SAĞLIK VE KALKINMA	159
BİLİM, TEKNOLOJİ VE KALKINMA	165
GÖÇ VE KALKINMA	169
İNSANİ GELİŞME	177
İNSANİ GELİŞME VE İNSAN HAKLARI.....	184
İNSANİ GELİŞME VE HESAP VEREBİLİRLİK	188
İNSANİ GELİŞME VE CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİ	190
SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA	195
SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMANIN BOYUTLARI	201
SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA İLKELERİ	204
SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİ	211
SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA VE TOPLUMSAL KAPSAYICILIK	215
SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA VE KÜRESEL VATANDAŞLIK.....	220
SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA VE EĞİTİM	224
KAPSAYICI KALKINMA	233
KALKINMA YÖNETİMİ VE KAMU POLİTİKALARI	239
KALKINMA YÖNETİMİ.....	239
KAMU POLİTİKASI.....	240
POLİTİKANIN TEMELLERİ	248

POLİTİKANIN NİTELİK VE ÖZELLİKLERİ	250
KAMU POLİTİKALARINDA LİDERLİK	254
KALKINMA POLİTİKALARININ GELİŞTİRİLMESİNDE SİYASİ LİDERLİK	257
SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİ VE ALT HEDEFLER	261
SÖZLÜK	279
KAYNAKÇA	285

TABLO VE ŞEKİLLER

Tablo 1. 20. Yüzyılda Kalkınma Kuram ve Uygulamasında Başlıca Akımlar	40
Tablo 2. PIAAC ve PISA Sonuçlarının Bazı Değişkenlerle Karşılaştırılması	72
Tablo 3. Toplumsal Kapsayıcılık Politikalarıyla İlgili İlkeler	219
Şekil 1. Gelir Eşitsizliği Gini Örneği	61
Şekil 2. Kayırmacılık Çeşitleri.....	90
Şekil 3. Sürdürülebilir Kalkınma Döngüsü.....	199
Şekil 4. Küresel Vatandaşlık Boyutları.....	222
Şekil 5. Kapsayıcı Büyüme ve Kalkınma Temel Performans Göstergeleri.....	234
Şekil 6. Kapsayıcı Büyüme ve Kalkınma Çerçevesi.....	235

TOPLUMSAL KALKINMA KAVRAMINA GENEL BAKIŞ

Kalkınma düşüncesi, geleneksel bir toplumu, modern endüstriyel bir topluma dönüştürme fikrinden kaynaklanmaktadır. Bu düşünce, 18. yüzyıl modernistlerinin insani ilerleme ve refah üzerine geliştirdikleri savlar üzerine kuruludur. Toplum vizyonu ve onu geliştirmek için gerekli olan içsel süreç, birçok kalkınma yaklaşımının başarmayı amaçladığı kalkınmanın anahtarlarıdır. Kalkınma çalışmaları daha sonraları, Avrupa'nın II. Dünya Savaşı sonrası yeniden yapılanma programlarında az gelişmişliği ve yoksulluğu merkeze almıştır. Bir ülkenin ekonomisinin ve toplumunun ilerlediğine dair o zamanki popüler mantık, az gelişmiş ülkelerin yapması gereken tek şeyin gelişmiş ve sanayileşmiş ülkelere yetişmek olduğunun düşünülmesidir.

Avrupa'da, toplumdaki dezavantajlı kesimlerin koşullarını iyileştirmeye yönelik uyumlu çabalar, 19. ve 20. Yüzyılın başlarında, genellikle dini veya sosyalist grupların öncülüğünde başladı. Bu tür çabalara, dezavantajların incelenmesi eşlik etmiş ve sonunda, diğerlerinin yanı sıra, hukuk sistemi ve sosyal refahı iyileştirmek veya korumakla ilgilenen devlet dairelerinin kurulmasıyla devam edilmiştir. Bununla birlikte, büyük bir hükümet faaliyeti ve ulusal sınırların ötesine uzanan bir çalışma alanı olarak kalkınma, Avrupa'da savaştan zarar gören ülkeleri yeniden inşa etme ihtiyacının bir sonucu olarak ancak İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya çıkmıştır. İlerleyen süreçte, yeniden yapılanmaya dahil olan Avrupa ülkeleri, Amerika Birleşik Devletleri ve uluslararası örgütler, bağımsızlıklarını kazanmaya başlayan Afrika, Asya ve Latin Amerika'daki eski sömürge ülkelerinde karşılaşılan kalkınmayla ilgili sorunlara odaklanmışlardır.

Uluslararası kalkınma çalışmaları dış politikanın bir uzantısı olarak görüldüğünden, kapitalist Batı (ABD, Kanada, Avrupa ve Avustralasya), Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkelerini kendi etki ve ticaret alanlarına çekmek ve tutmak için sosyalist Doğu (Sovyetler Birliği, Doğu Avrupa ve Çin) ile rekabete girmiş ve bu rekabet sonucu dünya Soğuk Savaş ile karşı karşıya kalmıştır. Bu süreçte akademik arenadaki kuramcılar, farklı kalkınma anlayışları geliştirmiş ve değişimin ana

kısıtlamaları ve itici güçleri olarak siyasi, sosyal, ekonomik ve teknolojik değişime farklı vurgular yapmışlardır. Sovyetler Birliği'nin çöküşü ve Soğuk Savaş'ın sona ermesi, o zamandan beri büyük ölçüde batının hâkimiyetinde olan uluslararası kalkınma kuram ve uygulamalarında önemli değişikliklere yol açmıştır. Özellikle son yıllarda Venezuela, Küba ve Bolivya gibi Latin Amerika ülkelerinde, bazı sivil toplum kuruluşlarınınca sürdürülen alternatif akımlar; Çin'in Afrika'da büyük bir yatırımcı ve ekonomik oyuncu olarak ortaya çıkması ve Batıda küreselleşme karşıtı eylemler ile çevre hareketleri, kalkınma çabalarına yön vermektedir.

KALKINMA

Geleneksel olarak önceleri ekonomik kalkınma ile ilişkilendirilen kalkınma kavramı, daha sonra hem toplumsal hem de ekonomik kalkınmayı kapsayacak şekilde gelişmiştir. Bu entegre perspektifte, ekonomik kalkınma, başlangıçta ekonomik ilerleme üzerinde çeşitli olumlu etkileri olan bir toplumsal kalkınma motoru olarak görülmüştür. Ancak kalkınma kavramı her ne kadar ekonomik kalkınmayı kapsıyor olsa da kalkınma siyasi, sosyal ve kültürel yönlerin her düzeyini vurgulaması kapsamında ekonomik kalkınmadan farklıdır.

Kalkınma, “yeni yapıların başlatılması, sorunlarla başa çıkma, sürekli değişime uyum sağlama ve yeni hedeflere ulaşmak için kasten ve yaratıcı bir şekilde çabalama kapsamında insan kapasitesinin arttığı evrimsel bir süreç” olarak tanımlanmaktadır (Du Pisani, 2006). Todaro ve Smith (2011) ise kalkınmayı, sosyal yapılarda, tutumlarda ve kurumlarda önemli değişikliklerin yanı sıra ekonomik büyüme, eşitsizliğin azaltılması ve mutlak yoksulluğun ortadan kaldırılmasını içeren çok boyutlu bir süreç olarak tanımlamaktadır. Bir başka görüşe göre kalkınma, ekonomik büyüme, üretimin hızlı ve sürekli bir şekilde genişlemesi, kişi başına gelirin yüksekliğidir. Başka bir görüş kalkınmayı, insanların sahip oldukları her şeyi takip etme konusunda etkin özgürlüklerini artıran bir süreç olarak görmektedir (Giddens, 2006). McGee (1989) için kalkınma çok yönlü bir süreçtir. Birey düzeyinde, beceri ve kapasite, daha fazla özgürlük, yaratıcılık, öz disiplin, sorumluluk ve maddi refah anlamına gelmektedir.

Kalkınma, bir toplumun bilimsel ve teknolojik ilerlemesi; sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel özellikleri nedeniyle diğer toplumlara göre önde olabilmeye kapasitesidir. Toplumun ekonomik öndeliği; milli gelirinin yüksekliği, bilimsel ve teknolojik ilerlemesi ve buna bağlı olarak bireylerin yaşam kalitelerinin artması, kalkınmanın çıktıları olarak ifade edilebilir. Kalkınma, görünür bir özellik taşır ve kalite değişikliğini ve bu değişikliğin devamı için koşulların yaratılmasını içerir.

Kalkınma, ekonomik ve sosyal sistemin yeniden örgütlenmesini ve yeniden yönlendirilmesini içeren çok boyutlu bir süreçtir. Bu, gelir ve çıktının iyileştirilmesine ek olarak; örgütsel, sosyal ve yönetsel yapıda olduğu kadar popüler tutum, adet ve inançlarda da köklü değişiklikleri içerir. Kalkınma kavramının anlamında aranan ve tartışılan diğer üç kavram ise “yoksulluk, işsizlik ve eşitsizlik”tir. Bunların üçü de yüksek seviyelerde ise şüphesiz ilgili ülke için bir kalkınma söz konusu olamaz (Ujo, 2004). Kalkınma, bir ülke nüfusunun toplumsal koşullarında ve sosyal refahında sürekli iyileşmeler anlamına gelir. Kalkınma, geçmişten bu yana ulaşılabilen bir hedef olmadığı gibi gelecekte de ulaşılabilecek son nokta olmayacaktır. Bu nedenle kalkınmayı bir süreç olarak değerlendirmek olasıdır. Bu kapsamda kalkınma, “toplumların geleneksel yaşam biçiminden, gelişmiş yaşam biçimlerine geçiş süreci” olarak ifade edilebilir. Bu süreçte bireylerin, kendi kapasiteleri ve kaynaklarını, kendilerini geliştirmeleri için kullanabilmelerinin desteklenmesi gerekir. Bu desteği ise devlet sağlar. Bu kapsamda değerlendirildiğinde toplumsal kültür, toplumun kalkınmasında bir bileşendir; kalkınmayı artırabilir veya engelleyebilir. Herhangi bir toplumun yenilik ve değişime ayak uydurma yeteneği, kültürünün ne kadar açık ve uyurlanabilir olduğuna bağlıdır.

Kalkınma herkes için daha iyi bir yaşam demektir. Karmaşık ve düzensiz bir dünya bağlamında, çoğu insan için daha iyi bir yaşam; yaşam için yeterli beslenme; güvenli bir yaşam süreci; sağlıklı bir ev ve çevre; onur ve saygı duyulma gibi temel ihtiyaçların karşılanması anlamına gelir. İnsanların hayatta kalması için temel olan bu ihtiyaçları karşılamının ötesinde, kalkınma farklı toplumların maddi ve kültürel vizyonlarına bağlı ve ilişkilidir.

Kalkınmanın amacı, çevrenin kaynaklarına zarar vermeden nüfusun yaşam düzeyi ve kalitesinde bir artış ve buna bağlı olarak yerel, bölgesel gelir ve istihdam fırsatlarının yaratılması ve genişletilmesidir (Conteras, 2008). İnsanlar, ulusların gerçek zenginliğidir ve bu nedenle kalkınmanın temel amacı, insanların uzun, sağlıklı, yaratıcı yaşamların tadını çıkarmaları için uygun bir ortam yaratmaktır. Bu basit bir gerçek gibi görünebilir. Ancak çok uzun zamandır kalkınma çabaları finansal zenginlik yaratmaya ve maddi refahı artırmaya odaklanmıştır. Kalkınmanın nihai amacı, daha fazla servet yaratmak ya da daha yüksek ekonomik büyüme sağlamak olmamalıdır. Böyle arayışlarda unutulana, kalkınmanın insanlar için olmasıdır. Ne yazık ki ekonomik büyümeyle ilgili meşguliyet, insanları kalkınma tartışmalarının çevresine itmiştir.

Önceleri sadece ekonomik açıdan ele alınan kalkınma kavramı, günümüzde hem sosyal, hem ekonomik ve hem de siyasal anlamda ele alınmakta ve tartışılmaktadır. Artık kalkınma bir toplumun ekonomik açıdan gelişmesi değil aynı zamanda siyasal ve sosyal özelliklere de sahip olan bir kavramdır. Bu nedenle kal-

kınmanın öncelikli amacı ekonomik büyüme değil, toplumdaki bireylerin yaşam kalitesinin artırılmasıdır. İnsana yatırım, kalkınma için oldukça önemlidir. Ancak kalkınma, bireylere yapılan yatırımdan daha fazlasıyla ilgilidir. Eğitim, sağlık, sosyal refah, ekonomi, demokrasi, bilimsel ve teknolojik gelişme, eşitlik ve adalet, çevre bilinci vb. dinamikler, kalkınmanın temel bileşenleridir. Bu nedenle kalkınma, disiplinler arası ilişkileri içerir. Disiplinler arası bu ilişkilerde, örgütsel ve yapısal reformlardan daha çok sosyal adaleti sağlamak önemlidir.

Birçok insan, herkes için daha iyi bir yaşamın arzulanan bir hedef olduğu konusunda hemfikir olabilir. Ancak kalkınmanın evrensel olarak gerçekleştirilebileceği düşünülmemektedir. Herkes için daha iyi bir yaşam hedefinin uygulanabilir olduğunu düşünenler arasında ise oraya nasıl ulaşılabileceği konusunda büyük anlaşmazlıklar bulunmaktadır (Nelson, 2007). Daha iyi bir yaşam olarak anlaşılan kalkınma, insanlarda “en iyiye” hitap ettiği için güçlü bir duygusal ideal olarak ifade edilebilir. Kalkınma söylemi böylece insanları eyleme geçirme ve değiştirme gücüne de sahiptir. Bu nedenle kalkınma, “herkes için daha iyi bir yaşam” ile çatışan veya çatışmayan birçok farklı siyasi amaç için kullanılabilir. Gerçekten de kalkınma fikri, aslında bazıları için daha fazla para ve gücü meşrulaştırma anlamını da içerebilir. Bu kapsamda kalkınma, çevresindeki argümanları ve tartışmaları çevreleyen çok boyutlu bir kavramdır.

Sosyologlar ve diğer sosyal bilimciler bugün, insan etkileşimlerinden kaynaklanan karmaşık fenomenleri ve aile, sivil toplum örgütleri, resmi örgütler, topluluklar ve hatta toplumları tanımlamak için toplumsal terimini kullanmaktadırlar (Midgley, 2013). Diğer terim olan kalkınma farklı bir anlama sahiptir ve çok yönlü alanlarda kullanılır. Ayrıca, kalkınma bir eylemi veya süreci ifade eder; genişleme, büyütme veya rafine etme yoluyla iyileştirme eylemi ve bir şeyin derecelerle farklı aşamaya, özellikle daha gelişmiş veya olgun bir aşamaya geçtiği bir süreç anlamındadır. Aslında kalkınma, bir değişim, büyüme, ilerleme veya evrim süreci ve buna bağlı olarak sosyal, kültürel, siyasal, çevresel ve ekonomik boyutları kapsayan çok yönlü bir süreç anlamına gelir.

İdeal bir kavram olarak kalkınma, modern, bilimsel ve demokratik bir mentalitenin, insan varlığının iyileştirilmesine müdahalesini açıklayan aydınlanma kavramından gelir. Bu nedenle de insanın özgürleşmesini gerektirir (Platteau ve Peccoud, 2010). Bir toplumda eğer özgürlük yoksa kalkınmadan söz edilemez. Kalkınma, etik idealler ve yüksek ahlaki değerleri içeren ekonomik, sosyal ve kültürel ilerlemeyi gerektirir. Bu kapsamda kalkınma, ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasi koşulların iyileştirilmesidir. Toplumsal kalkınma bugün, toplumsal koşullarda istikrarlı bir iyileşme ile sonuçlanan ilerici bir süreç olarak tanımlanmaktadır.

Kalkınmada ilerleme fikri, modernlik kavramı ile yakından bağlantılıdır. Aydınlanma fikirlerinden esinlenen 19. Yüzyıl sosyologları, değişim sürecinin mevcut ekonomik faaliyetlere, tutumlara, sosyal ilişkilere ve sosyal kurumlara nasıl değişiklik getirdiğini incelemiştir. Günümüzde ise kalkınma çalışmaları, toplumsal ilerlemeyi teşvik etmek için tasarlanmış önemli bir analitik ve normatif kuram gövdesi oluşturmaya çalışmaktadır. Bu süreçte aydınlatma terimi daha ön plandadır. Kalkınmacılık ise bu tür bir ilerlemenin yaşayabilirliği ve arzu edilebilirliğine olan inançtır. O halde kalkınma yöntemleri, demokratik karar almaya bağlıdır.

Toplumlar, dikey komuta ve itaat yapılarından (ataerkillik gibi), ortaklık kavramına; ideolojik veya askeri olarak tanımlanmış diktatörlüklerden, katılımcı süreçlere ve ilişki kurma kapasitesine dayanan demokratik yönetime gitme ihtiyacını giderek daha fazla kabul etmektedirler. Vatandaşların ortak kamusal alana katılma kapasitesi ise toplumsal uyumu; hukukun üstünlüğünü ve iyi yönetimi; barış ve güvenlik ile ekonomik, sosyal ve çevresel açıdan sürdürülebilir bir kalkınmayı tanımlar.

Öncelikli olarak dikkat çekilmesi gereken nokta, ekonomik büyüme ile kalkınmanın çoğu kez birbirinin yerine kullanılmasıdır. Fakat bu iki kavramı birbirinden ayırt etmek gerekir. Ekonomik büyüme daha çok ülkenin çıktı düzeyinde ve kişi başına gelirindeki artışı ifade etmektedir. Ekonomik kalkınma ise, ekonomik büyüme ile birlikte çıktı dağılımındaki ve ekonominin yapısındaki değişimleri içermektedir.

Büyüme, kalkınmanın gerçekleşmesi için gerekli lakin yeterli olmayan bir koşuldur. Ekonomik büyüme kalkınmanın aksine niceliksel gelişmelerle ilgilidir. Ekonomik kalkınmanın gerçekleşmesi için şüphesiz ekonominin büyümesi, üretim artışının gerçekleşmesi, kişi başına gayri safi yurt içi hasılda artış olması gerekir. Büyüyen ekonominin mutlaka kalkınacağını söylemek zordur (Akiş, 2020). Ekonomik büyüme gereklidir, ancak insani gelişme için yetersizdir. Büyümenin kalitesi, sadece miktarı değil, insan refahı için de çok önemlidir. Büyüme, istihdam yaratmaktan ziyade işsizlikle birlikte görülürse; yoksulluğu azaltmak yerine artırıyor; katılımcı olmak yerine sessiz kitlelere neden oluyorsa geleceksizdir. Bir toplumda işsiz, yoksul, sessiz ve geleceksiz büyüme, insani gelişmeye elverişli değildir.

Kalkınma, bir ekonominin büyümesiyle değil; üretimin meydana geldiği koşullarla ve bu koşulların içinden çıkan sonuçlarla ilgilidir. Bu nedenle de kalkınma, büyümeden oldukça farklıdır. Koşullar açısından kalkınma, ekonomik faaliyetten etkilenen ortamlara ve gerçek üreticilerin çalışma ilişkilerine ve koşullarına dikkat eder. Büyüme, ekonomik faaliyetten etkilenecek olanları etkilemez veya olumsuz etkilerse ve ayrıca büyüme çalışma hayatını bozarsa, bu kalkınma olamaz (Malecki, 2018). Büyüme, servetin sadece birkaç kişinin elinde yoğunlaşmasıy-